

TASAVVUF YOLUMUZUN ESASLARI: İRTİBAT VE BAĞLANTILARIMIZ

El-Hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn. Hamden kesîren tayyiben mübâreken fîh, alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn. Ve men tebiahüm bi-ihsânin ilâ yevmid-dîn.

Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun. Allah cümlelerinizi saadet-i dâreye nâil eylesin. Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin.

Bugünkü konuşmamıza başlamadan önce şunu belirtelim:

Büyüklerimizden bize intikal eden bağıllık ve salâhiyet itibariyle bizim çeşitli tasavvuf tarikatlerine irtibatımız, bağlantımız, mensubiyetimiz vardır. Bunları sıralayalım:

Nakşî Tarikati, Kâdirî Tarikati, Sühreverdi Tarikati, Çeştî Tarikati, Kübrevî Tarikati, Mevlevî Tarikati, Bayrâmî Tarikati, Halvetî Tarikati.

Silsilemiz, benden evvelki Hocamız Mehmed Zâhid-i Bursevî hazretleri'yle Nakşî Tarikati'nin, Hâlidîyye kolunun, Gümüşhâneviyye şubesidir. Bir güzel rüya ile bendeniz kardeşinizi Aziz Mahmud-u Hüdâî hazretleri'nin vekili yapıp rüyada Ankara'da ıssız ve harap hâle gelmiş Bayrâmiyye Tarikati'nin tekkesine nasb ettiler. Sonradan tahmin ettiğim üzere silsilesini incelediğim zaman, zaten Aziz Mahmud-u Hüdâî hazretleri'nin de Hacı Bayrâm-ı Velî'ye bağlı olduğunu görmüş oldum.

Mekke-i Mükerreme'de gördüğüm bir rüyada da, Nakşî olduğumu söylediğim halde, rüyadaki bir şeyh efendi beni Mevlevî Tarikati'ne de bağladı. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Efendimiz'e. O da zaten İmam Sühreverdi hazretleri'nin evladındandır.

Böylece çok değerli, çok kıymetli, itibarlı, saygı ve sevgi toplayan yollara bağlılığımız var.

a. Yolumuzun Dokuz Esası

Bu yolların yürütülmesinde dokuz tane esas sayabiliriz:

Ana esasımız, birinci esasımız, Kur'ân-ı Kerîm'e ve sünnet-i nebeviyyeye tebeiyyettir. Kur'an'a bağlıyız, Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesine mutâbık ve tâbî olarak yaşıyoruz. Kur'an'ın dışında, Peygamber Efendimiz'in sünneti dışında her şeyden Allah'a sığınırız.

Kur'an yolundayız, Peygamber Efendimiz'in sünneti yolundayız, itikaden ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadı üzereyiz. Ehl-i sünnet itikadı dışındaki sapık ve aşırı, eğri ve bozuk yollardan da Allah'a sığınırız.

Birinci esasımız, Kur'ân-ı Kerîm'e ve sünnet-i seniyyeye tebeiyyettir. Onun için tekke-mizde Hocamız'dan [Mehmed Zahid Kotku] bize el olarak verilmiş ve âdet olarak bırakılmış olduğu üzere hadis kitabı okuruz. Mürîdânın terbiyesi, terakkî ve tefeyyüzü için hadis kitabı okuruz. Okuduğumuz hadis kitapları çok çeşitli olabilir; ama Gümüşhâneli Ahmed Ziyâüddin Efendimiz, kendisi *Râmûzü'l-*

ehâdîs diye bir hadis mecmuası, koleksiyonu tertiplemiş, onu okumaya devam ediyoruz. Kendisi de bu eserinin mukaddemesinde;

“Bu kitabı okuyan, devreden, hatmeden, tekrar eden dervişler kısa zamanda Allah’ın izniyle muhakkık bir alim, makâm-ı hakîkate vâsıl olmuş bir gerçek sûfî alim olurlar.” buyurmuş.

Bu da sözümüzün delilidir.

b. Yüz Şehit Sevabı Kazanmak İster Misiniz?

Lafla “Sünnete uyuyoruz.” deyip de, hal ve gidiş itibariyle sünnete aykırı birçok bid’at işleyen insanlar gibi değiliz. Sünnet kitabı okuyoruz, Peygamber Efendimiz’in hadis kitabını okuyoruz ve hayatımızı sünnet-i seniyyeye uydurmaya, Efendimiz’in sünnetine göre yaşamaya gayret ediyoruz.

Çünkü hadîs-i şerîflerde “insanların bozulduğu âhir zamanda Peygamber Efendimiz’in sünnetine sarılan, onu öğrenen, öğreten, yaşayan, yaşatan, ihyâ eden insanlara yüz şehit sevabı verileceği” müjdelenmiştir, yüz şehit sevabı kazanacağı bildirilmiştir.

Bir insanın bir tek şehit sevabı kazanma durumunda bile cennete gireceği ortada iken, yüz şehit sevabı kazanmak, böyle devirlerde sünnete uymanın ne kadar kıymetli olduğunu, böyle yapanları Allah'ın ne kadar çok sevdiğini gösteren bir işarettir.

Elhamdülillah biz, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in sünnetini yaşama-ya, ihyâ etmeye, kılık kıyafetten başlayarak sözden öze doğru, dıştan içe doğru, kabuktan lübbe doğru, kalıptan kalbe doğru, daimâ her halimizde Efendimiz'in sünnetine uymaya niyet etmişiz, karar vermişiz.

Büyüklerimiz bu yolu tutturmuşlar. Zaten kendilerinin de hayatları okunduğu, incelendiği zaman, mübarek mânevî silsilelerimiz, tarikatlerimizin silsileleri tetkik edildiği zaman, hepsinin çok büyük şeriat alimleri oldukları, sünnet-i seniyyeye uydukları, çoğunun çok muteber Kur'ân-ı Kerîm tefsirleri yazdıkları, çok muteber hadîs-i şerîf kitapları tertip ettikleri, çok değerli fıkıh eserleri yazdıkları nü-mâyân olur, görülür. Bilfiil ortada olan bir şey söylüyoruz. Söylediğimiz sözler bir kuru laf ve kuru iddiadan ibaret değildir.

Büyüklerimiz hep şeriate bağlılıkla anılmışlardır. Hatta son zamanda, şeriate bağlılığımızdan dolayı hücumu uğramış, ta'na mâruz kalmışızdır ki bu bizim için şereftir. “Bu tarikat, şeriate bağlıdır, şeriatçı bir tarikattır.” diye güya bizi kötülemek istemişlerdir.

Ben de temenni ederim ki -o gazetelerin o yazılarını makasla keselim, bir kutuya koyalım, kabrimize bizimle beraber gömsünler.- hüccet olsun ki, “Bak elhamdülillah dostun düşmanın şهادetiyle şeriate bağlıyız. Elhamdülillâh şeriatçiyiz, herkes bilsin!”

Hani Yavuz Sultan Selim'in, Ebu's-Suud Efendi'den aldığı fetvaları bir kutuda biriktirip kabrime şu kutuyu koyun dediği gibi...

Demek ki bizim yolumuzun birinci esası Kur'ân-ı Kerîm'e ve sünnet-i seniyyeye tebeiyettir.

Hangi hadis kitabını okusanız, hangi sünnet eserini takib etseniz, hepsi makbulümüzdür. İster *Râmûzü'l-ehâdîs* okuyun, ister İmam Nevevî'nin *Riyâzu's-sâlihîn*'ini okuyun, isterseniz *Muhtâru'l-ehâdîsi'n-nebeviyye*'yi oku-

yun, isterseniz İmam Buhârî'yi okuyun, isterseniz İmam Müslim'i, İmam Tirmizî'yi, İmam Neseî'yi, İmam Ebû Dâvud'u, İmam İbn Mâce'yi, İmam Ahmed b. Hanbel'i okuyun. İsterseniz İmam Mâlik'in *Muvatta'*ını okuyun.

Hepsi makbulümüzdür, başımızın tâcıdır, kabulümüzdür, tavsiyemizdir.

İkinci esasımız, ihlâs-ı niyettir, niyetin hâlis, muhlis olmasıdır. Çünkü amellerin kabul olması, niyetin ihlâslı, hâlis olmasına bağlıdır. Ameller ihlâssız olursa, -ihlâssızlığın adı riyâdır, süm'adır- riyâkârca olursa, amel şeklen güzel olsa bile bir sevap kazanılmaz. Allah riyâ ile yapılmış, ihlâssız yapılmış ameli kabul etmez.

Onun için bizim bir esasımız da ihlâstır. İhlâs-ı niyete, niyetin hâlis yapılmasına, hâlis olmasına dikkat edeceğiz.

Her işimizde niyeti gözetiriz. Evvela “Yaptığımız işte hangi niyeti besliyoruz?” diye düşünürüz, dilimizle de ifade ederiz.

“Yâ Rabbi! Niyet ettim öğle namazının farzını kılmaya.”

“Yâ Rabbi! Peygamber Efendimiz’in sünnetine ittibâen öğleden evvel dört rekât sünnet kılmaya niyet ettim.” deriz, namaza dururuz.

“Yâ Rabbi! Ramazan orucunu tutmaya niyet ettim.” diye ağzımızı çalkalar, oruca başlarız.

Bu; her işimizi iyi niyetle yapmaya, hâlis niyetle yapmaya dikkat etmemiz lazım geldiğini de gösteriyor. Temennimiz bu, kararımız bu, esasımız bu. Bizim de her işi yaparken niyetimizi yoklamamız esastır. İkinci esas bu.

Yaptığımız şey iyi niyetle olsa da sünnete ve Kur’an’a uygun olmasa kıymeti yoktur. Çok iyi niyetle, gözyaşları içinde Helvacı Baba’nın kabrinin etrafında dokuz defa dolaşmış. Çok ihlâslı kadıncağız; hüngür hüngür ağlıyor.

Kabul olmaz!

Neden?

Allah bid’ati sevmez. Dinimizde “Helvacı Baba’nın kabrinin etrafında dokuz defa dolaşmak” diye bir şey yoktur. Olmayan şeyi ihdas etmek bid’attir, binâenaleyh kıymeti yoktur.

“Sen kabrin etrafında dolaşmayı nereden çıkardın?” derler.

Herkes kafasına göre, iyi niyetine göre bir bid’at ortaya çıkarırsa bu din daha önceki dinlerin mensuplarının yaptığı gibi olur, bozulur, çığırından çıkar. Haça tapmayı, puta tapmayı insanlara Hz. İsâ *aleyhisselam* mı tavsiye buyurdu?

Çarmıha tapmayı Hz. İsâ mı buyurdu?

Hayır.

Hz. İsâ zamanında çarmıh yoktu, Hz. İsâ böyle bir şey söylemedi.

Hz. İsâ *aleyhisselam* mı; “Bana tapın, benim anama tapın, resimlerini yapın, karşısına geçin!” dedi?

Hayır!

ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلهِينَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ

*E ente kulte li'n-nâsi'ttehezûnî ve üm-miye ilâheyni min dûnillâh.*¹ “Allah’ı bırakıp

¹ 5/Maide, 116.

da beni ve anamı tanrı edinin, ona tapının diyen sen misin yâ İsâ?”

Hayır, Hz. İsâ dememiştir. İnsanlar sonradan kendi akıllarından; “Olsa olsa şöyledir, olsa olsa böyledir.” diye kendileri o karara varmışlardır.

“Hz. İsâ dua ediyor, hastalar iyi oluyor. Demek ki o tanrıdır.” diyorlar.

Öyle şey olur mu?

Allah’ın evliyâsı da dua eder, Allah lütfe-derse hasta şifa bulur.

Hz. İsâ’nın mucizelerini görüp oradan “Allah’ın oğlu” demişlerdir. Hâşâ, sümme hâşâ! Allah, oğul edinmemiştir. Oğul edinmek için evlilik olması lazım, evlilik olması için hanım olması lazım, zifaf olması lazım, gerdek olması lazım, düğün dernek olması lazım! Allahu Teâlâ hazretleri bunlardan münezzehtir. Hâşâ, sümme hâşâ, büyük iftiradır.

Onun için sünnet-i seniyyeye uymak, çok mühim bir esastır. Niyet de çok mühim bir esastır. Sünnet-i seniyyeye uygun işleri, insan kötü niyetle yapsa sevap kazanır mı?

Meselâ sakal bırakmak sünnet de, hırsızın birisi diyor ki;

“Sakal bırakayım, filanca zengin adamın hizmetine gireyim, tesbih çekeyim, tesbihte Kuran’da hadiste var, gözüne iyice girdikten sonra, münasip bir fırsatta bu adamın kasasını soyar kaçarım, mücevheratını alır kaçarım.”

Şimdi bu, sünnete uygun bir işi kötü niyetle yaptı. Sevap alır mı?

Almaz. Niyet bozuk olup iş güzel olsa da kıymeti yok; niyet iyi olsa, iş bozuk olsa da kıymeti yok. İkisi de önemli.

Birisi Arabistan’a gitmiş, zenginlerden birisine hizmetçi girmiş. Herhalde Filipinli birisi. Orayı iyice öğrendikten sonra evin bütün mücevheratını toplamış, almış, kaçmış gitmiş. Bütün Suud polisi peşinde ama yok, gitti. Bir prensin, bir prensesin mücevheratı çok büyük şey.

Şimdi o adamın Suud’a gittiği zaman gösterdiği güzel haller, kıldığı namazlar ve sâire niyetine tâbîdir.

“Ben bunun teveccühünü kazanayım, ondan sonra soyayım.” diye ibadet yapmışsa yaptığı şeylerin hiç kıymeti yok.

Haccetmiş olsa da kıymeti yok, namaz kılsa da kıymeti yok; çünkü niyeti bozuk. Acaba anlaşılmayan bir tarafı kalıyor mu?

Niyetin ihlâslı olması çok önemli, yapılan işin Kur’ân-ı Kerîm’e, sünnet-i seniyyeye uygun olması çok önemli! İki mühim esas.

c. Yapılan Her İşte İtikadın Doğru Olması Lazımdır

Sonra, itikadın doğru olması lazım. İtikat bozuk olursa Allahu Teâlâ hazretleri hiçbir ameli kabul etmez.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

*Inna’llâhe lâ yağfirü en yüşreke bihî ve yağfirü mâ dûne zâlike li-men yeşâ’.*² “Allah kendisine şirk koşulmasını asla mağfiret etmez, affetmez, bağışlamaz. Onun dışındaki her günahı bağışlayabilir.”

² 4/Nisa, 48.

Gaffârü'z-zünûb'dur, Settârü'l-uyûb'dur, afüv'ür, affetmeyi sever, Mücîbü'd-dea-vât'tır, duaları kabul edicidir; ama şirki kabul etmez, itikat bozukluğunu kabul etmez.

*Belki makbul olur noksan-ı amel,
Olmasın lîkin akîdende hâlel.*

“Çok fazla ibadet yapamamak bile bazan insanı kurtarır belki ama aman dikkat et itikadında bozukluk olmasın!”

Adam bozuk bir itikat üzere. Zamanımızda bu itikatlardan “Kadıyânîlik” diye -“Ahmediyye” diye de isimlendiriyorlar.- bir mezhep türemiş, İngilizler türetmişler, uydurmuşlar.

Namaz kılmıyorlar, haccetmiyorlar. Cihadı farz bilmiyorlar; “Öyle şey yoktur!” diyorlar. İnsan Allah'ın bir tek farzını; hani bir sürü farzı var, 32 farz, 54 farz; inkâr etse imandan çıkar, cehenneme gider.

Cihadı kabul etmiyorlar. Çünkü İngilizler Hindistan'daki müslümanların cihad aşkını söndürmek istemişler. Bu husustaki çalışmalarını kökten yok etmek istemişler; ondan bu yolu çıkarmışlar.

Amerika'daki bir arkadaşımız sıkışmış, namaz vakti geçecek. Cami şeklinde görkemli güzel bir bina görmüş. Kapıyı çalmış. Neden sonra kapı açılmış.

“Ne istiyorsun?” demiş adamın birisi.

“Ben sıkıştım, eve kadar gidecek hâlim yok. Buraya geldim, abdest alıp namaz kılacağım. Burası cami değil mi?” demiş.

“Hayır, cami değil, burada namaz kılınmaz!” demiş, kapıyı kapatmış.

Şaşırmış; şeklen cami gibi görünüyor, minaresi var, kubbesi var, ama “Burası cami değil.” diyorlar, kapıyı yüzüne kapatıyorlar. Bakmış kadıyânîlerin, Ahmedîlerin yeri...

Neden?

Müslüman değil.

Şeklen aldatmak için, başkalarını avlamak için öyle görünüyor ama kendisi aslında namazlı niyazlı değil.

Demek ki sahih itikatlî olmak da çok önemli. Bir insanın itikadî bozuk oldu mu, bütün amelleri, işleri, icraatı, hayrâtı, hasenâtı,

harcamaları *hebâen mensûrâ*'dır. Havaya saçılmış, dağılmış, boşa gitmiştir. İtikadı bozuk oldu mu, hiçbir şeye yaramaz.

Bu hristiyanların, budistlerin, kadıyânîlerin zenginleri var, hayır yapıyorlar, masraf ediyorlar.

Avustralya'da gezerken gördük; Volgolga'da, Volongong'da ne kadar güzel binalar yapmışlar, ne kadar muhteşem budist mâbedleri yapmışlar. Millet kesesini açıyor, parayı veriyor, hayır yapıyor.

Bu hayrât ü hasenâtın kıymeti var mı?

Hebâen mensûrâ.

Havaya, boşuna gidiyor, hiç kıymeti yok.

Neden?

İtikatları bozuk. İtikat sağlam olmayınca her şey boşunadır.

Peki, bu zengin hristiyanların, ağlaya zırlaya papazlara, kiliselere bağışladıkları bu binalar, bu mülkler, okullar, hastaneler ve saire?

Hebâen mensûrâ'dır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Allahu Teâlâ hazretleri, kendisine sahih bir inançla bağlanılmadığı zaman, şirk koşulduğu zaman affetmeyeceğini bildiriyor.

“Bunlar ehl-i kitap. Bu ehl-i kitap olan hristiyanlar Hz. İsa'ya, Hz. Mûsâ'ya inanıyorlar. Bunlara bir kurtuluş kapısı görünmüyor mu?”

Hayır!

Kur'ân-ı Kerîm'de Allahu Teâlâ hazretleri buyuruyor ki;

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

*Lekad kefere'llezîne kâlû inna'llâhe hüve'l-Mesîhu'bnü Meryem.*³ “‘Meryem'in oğlu İsa tanrıdır, mâbuddur.’ diyenler muhakkak ki kâfir oldular.”

Demek ki gitti.

³ 5/Maide, 17, 72.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ

*Lekad kefere'llezîne kâlû inna'llâhe sâlisü selâseh.*⁴ “Triniteye inananlar, ‘Allah için üçüncüsüdür. Rûhül-Kudüs, ekânim-i selâse vs.’ diyenler de kâfir oldular.”

İslâm’da öyledir. Bir insan bütün âyetleri kabul etse de bir tanesine; “Ben bunu kabul etmiyorum.” dese kâfir olur. İstemedenden kâfir olur, kâfir olduğunu bilmeden kâfir olur.

Böyle sözler vardır, *elfâz-ı küfür* derler.

Söylediği zaman insan farkında olmadan imandan çıkar, mü’min insan olmaktan dışarıya düşer.

Onun için iş şakaya gelmez; “Aman herkes itikadını iyi korusun.” diye, bu hususta kitaplar yazılmıştır.

Demek ki burada da şek ve şüphe yok ki sahih bir itikat sahibi olmamız lazım. Sahih itikat sahibi olacağız, Kur’an ve sünnet-i seniyyeye uyacağız ve niyetimiz hâlis olacak.

⁴ 5/Maide, 73.

d. İnsan-ı Kamil Olmanın Yolu

Sonra, bu girdiğimiz tasavvuf yolunda ilerleyip de Allah'ın sevgili kulu olmak için, evliyâ olmak için, insân-ı kâmil olmak için, cennetlik kul olmak için, cehennemden kurtulmak için neler yapmalıdır?

Cehenemden bir kurtulsak ah! Aman yâ Rabbi, beni cehennemden âzâd eyle! Aman yâ Rabbi! Beni nâr-ı cahîminden emin ve uzak eyle! Baîd ve berî eyle! Aman beni cehenneme atma yâ Rabbi! Rahm eyleyip dûzahlara atma yâ Rabbi! Cehennemden beni kurtar yâ Rabbi! Cennetine girenlerden eyle yâ Rabbi! Cemâlini görenlerden eyle yâ Rabbi!

Herkes bunları istiyor. Hepimizin de amacı bu:

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî.

Niyetimizi böyle ifade ediyoruz:

“Yâ Rabbi! Benim amacım senin rızana ermeğdir.” diyoruz.

Bunlar için neler yapmamız lazım?

Zikir vazifelerini yapmamız lazım!

Çünkü zikir çok sevaplı, çok şerefli, çok kıymetli, çok kolay, çok önemli bir ibadettir. En kolay ibadet zikirdir, en zor ibadet cihaddır. Çünkü cihatta can da mal da tehlikededir. Belki insan ölebilir. Can da, mal da tehlikede olunca en önemli ibadet cihat oluyor.

Kalkıyor, savaşa gidiyor, ondan sonra: “Şehit oldu, al kanlara boyandı.” diye haber geliyor.

Arada hac vardır. Hem bedenî hem mâlî bir ibadettir. Hem sıhhate ihtiyaç gösteriyor, hem paraya ihtiyaç gösteriyor; o da zordur.

Ama “zikir, hacdan da, cihaddan da daha sevaplı” diye hadîs-i şerîflerde bildiriliyor.

Zekât var, namaz var. Namaz bize kolay geliyor, bir de kılmayanlara sor. O kadar zor geliyor ki günde beş vakit namaz kılmak çok fazla geliyor.

“Bunun sayısını indirsek, haftada bir cumaya gitsek, senede iki defa bayram namazlarına gitsek!” filan diyorlar, zor geliyor.

Aslında zor değil, aslında sevimli, aslında şerefli bir ibadet.

Oruç... O da bir gün sürüyor. Sıcağı var, soğuğu var, kolay değil.

En kolay ibadet, zikirdir. Hasta insan da, felçli insan da, yatalak insan da, ihtiyar insan da, genç insan da zikir yapabilir.

“Hocam, bu hasta üç senedir yatakta.”

Allah âfiyet versin, zavallıcık... Esîr-i firâş olmuş diyoruz; “yatağın esiri” kalkamıyor. Yüznumaraya gidemiyor da, altına sürgü sürüyorlar. Allah insanı o duruma düşürmesin, elden ayaktan düşürmesin, başkasının bakımına muhtaç hâle getirmesin. Sıhhatle afiyetle yaşamayı, iman-ı kâmil ile ölmeyi nasip etsin.

Büyüklerimiz demişler ki;

“Üç gün yatak, dördüncü gün toprak...”

Bazıları öyle yatakta yatıyorlar, kalçaları yara oluyor, sırtları yara oluyor. Yattığı yerler deliniyor, cerahat oluyor. Hadi bakalım onları pansuman et. Yüzükoyun yatamıyor, yan yatamıyor, sırtüstü yatamıyor, inliyor, ağlıyor sızlıyor ama çare yok...

Öyle insan da zikir yapar. *Allah, Allah* der, *estağfirullah, estağfirullah* der, *Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammed* der. En kolay ibadet.

Namazın abdestli olma şartı vardır. Orucun, haccın, zekâtın şartları vardır. Zikrin hiçbir şartı yoktur; abdestli iken de zikir yapılır, abdestsiz iken de zikir yapılır.

“Hocam şu anda maalesef abdestim kaçtı, elim kanadı, zikir yapabilir miyim?”

Yaparsın hiçbir mâni yok. Kolay bir ibadettir, kolay olmasına rağmen sevabı çoktur.

Ayrıca tasavvuf yolunda, kemâle erme yolunda, Allah’ın rızasını kazanma yolunda, Allah’ın evliyâsı olma yolunda, cennet yolunda en kıymetli mânevî gıda, zikirdir.

Onun için derviş zikrini yapacak! Zikrini yaptığı zaman feyzini alacak, arzu edilen sonuçlara ulaşacak.

Bu bakımdan yolumuzun esaslarından bir tanesi de zikir yapmaktır, ihmal etmemektir. Zikirlerine müdavim olmaktır. Aşk ile şevk ile zikir vazifelerini yapmaktır.

Zikir Allah'ı hep hatırdada tutma kabiliyetini kazanmak içindir, o melekeyi elde etmek içindir. Bir sonuca götürür insanı.

الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَالْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ الذِّكْرُ بِالتَّذْكَرِ

el-İlmü bi't-taallümi el-hilmü bi't-tahallümi ez-zikrü bi't-tezekküri. buyrulmuştur.

Bilgisi yokken taallüm ede ede, öğrenene öğrenene alim insan olur. Küçüktü, bilmiyordu, elif-be'den başladı; şimdi profesör, üstat, hocalar hocası oldu. Adam halim selim bir insan değil. Ama halim selim insan gibi davranırsa, kendini zorlaya zorlaya, sonradan halim selim insan olur. Sinirlenmemeyi öğrenir. Yetmiş küsur yaşlarında bir arkadaş diyor ki;

“Allah bizden kızmayı aldı, elhamdülillah kızmıyoruz.”

Bizim yanımızda kızacak bir şey söylediler, yüzünün hatları bile değişmedi. “Allah bizden kızmayı aldı.” diyor.

Halbuki bana yapsalar barut gibi patlar, kızarım. O da eskiden kızardı, derece-i harâret yukarıya çıktığı zaman, karşısındakine; “Bak kızıyorum ha, dikkat et!” derdi.

“Kızıyorum ha!” demesi, kızmasından daha çok korkuturdu karşısındakini. Ama şimdi “Kızmak alındı.” diyor.

Demek ki insan öğreniyor. Halimmiş gibi davranırsa, halim selim insan olmuş oluyor. Allah’ı hiç unutmamak, hep hatırında tutmak nasıl olur? Zikirle olur.

Sonra zikrin sevabı vardır, insanlar üzerinde tesiri ve sonucu vardır. O sevaplar biriktikçe insan uçmaya başlar.

Balonun içine cihazı koyuyorlar. Balonun atından içeriye hafif gazı üflemeye başlıyor. Yavaş yavaş balon şişmeye başlıyor. İnsanla beraber uçan altı sepetli balonlar var ya. O gazı vermeye devam ettikçe üstteki balon şişiyor. Sonunda sepet sallanıyor, havaya kalkmaya başlıyor.

İşte onun gibi zikir yapa yapa, birike birike, derviş de yavaş yavaş sonucunu görmeye başlar. O bakımdan zikir vazifesine devam esastır.

Demek ki derviş olan, intisap eden, bizim aramıza giren, ders alan kardeşlerimiz zikir vazifelerini yapmalı!

Bir ev sohbetinde, bizden yaşlı ağabeylerle oturmuştuk. O zaman arkadaşlar kendi hallerinden şikâyet ettiler:

“Tat alamıyoruz, feyz alamıyoruz. Görenler var, biz niye böyle eksiz?” diye konuştular. Ben de sonra Hocamız [Mehmed Zahid Kotku] *rahmetullahi aleyh’e*;

“Filanca akşam filanca yerdeydik. Böyle böyle konuştular.” diye durumu naklettim.

Hocamız;

“Ne yapayım, kendilerine verilen zikir vazifelerini yapmıyorlar.” dedi.

Halbuki Hocamız tasarrufat sahibi, evirip çevirdiği insanlar var, biliyoruz. Zikir vazifesini yapmayınca olmaz. Tesbihi olacak, zikri olacak; dersine, vazifelerine, üstüne aldığı zikirlerle müdavemet edecek! Bu önemli. Ondan sonra *murâkabe* dediğimiz işi devamlı yapacak. *Murâkabe*, Allah’ın her yerde hâzır ve nâzır olduğunu ve seni gördüğünü, senin Allah’ın huzurunda olduğunu hissetmen.

“Allah beni görüyor, o benim yanımda, her yerde hâzır ve nâzır.” diye, Allah’ın rızasına uygun hareket etmeye dikkat etmek, günah ve isyan olacak işi yapmamaya gayret etmek. Bu da olması lazım. Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki;

“İmanın en yüksek derecesi nerede olursan ol, Allah’ın seninle olduğunu hissetmendir, anlamandır.”

Âyet-i kerimede;

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

Ve hüve meaküm, eyne mâ küntüm. “Ey insanlar, nerede olsanız, Allah sizin yanınızdadır.” buyuruluyor.

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

*Vallâhu bimâ ta’melûne basîr.*⁵ “Allah sizin yaptığınızı görüyor, işlediklerinizi görüyor.”

⁵ 57/Hadid, 4.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ

*Lâ tûdrikühü'l-epsâr ve hüve yûdrikühü'l-epsâr.*⁶ “Gözler onu göremez ama o gözleri görür.” Gözler birçok şeyleri göremiyor. Işık gitti mi, zaten olanları da göremiyor. Biliyor ki burada duvar var, burada eşya var, burada masa var; ışık gitti mi onları bile göremiyor. Göz çok mahdut. Şu havadaki zerrelere göremiyor, belli bir ışık boyundan yukarıdaki ışınları göremiyor, daha aşağıdakileri göremiyor. Âciz... Ama Allah her şeyi görür. Her şeyde Allah'ın tecellîsi olduğunu görecek ve bu şuurda olacak. Dervişlik o zaman edebe uygun yapılır. Çünkü; “Allah beni görüyor, aman ayağımı uzatmayayım. Allah beni görüyor, aman şu sözü söylemeyim. Allah beni görüyor, işitiyor, aman şu edepsizliği yapmayayım, aman şu günaha dalmayayım, aman şu saçma işi yapmayayım!” der.

⁶ 7/En'am, 103.

e. Gözler Göremediğine Göre, Allah Nasıl Bilinir, Mârifetullahı Nasıl Erilir?

Sonra kitaplarımızda söylenen şartlardan birisi *vukûf-u kalbî*'dir. *Vukûf-i kalbî* demek, “insanın gönlüne sahip olması, gönlüne bakması, gönlüne hâkim olması, gönlünü gözlemesi” demek.Çünkü demin okuduğum âyet-i kerîmede duyduğunuz gibi, Allah bu gözle görülmez. Bu gözün Allah'ı görmeye tâkati yoktur. Tecellî etse bakamaz; güneşe bakamadığı gibi... Gözünü kapatır, bakamaz ki.Kur'ân-ı Kerîm'de Musa *aleyhisselam*'ın hâli anlatılıyor, biliyorsunuz.

Kâle: Rabbi erinî enzur ileyk. “Yâ Rabbi! Sesini duyuyorum, vahyin geliyor; ama lütfeyle, müsaade eyle, cemâlini göreyim!” dedi.

قَالَ لَنْ تَرَانِي

Kâle: Len terânî. “Göremezsın!”

وَلَكِنْ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ

Velâkinü'nzur ile'l cebeli. “Bunun böyle olduğunu anlamak istiyorsan, şu Tur Dağı'na bak!”

O esnada Tur Dağı'nda münacaat ediyor ya...

فَإِنْ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي

Fe ini'stekarra mekânehû fe-sevfe terânî.

“Ben şimdi oraya bir tecellî edeyim, gör bakalım benim tecellim karşısında dağ ne olacak? Eğer yerinde durabilirse, tecellî-yi ilâhîyi idrak ettikten sonra dağ yerinde durabilirse, o zaman sen de beni görebilirsin belki. Bak dağ ne olacak?” dedi.

فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ

Felemmâ tecellâ rabbühû lil-cebel.

“Rabbi, tecellî-yi ilâhîsiyle Tur Dağı'na bir tecellî etti.”

جَعَلَهُ دَكَّاءً

Cealehû dekkâ. “Dağ parça parça parçalandı. Bir tecellîye Tur Dağı tahammül edemedi, taşlar patır patır patladı, parça parça parçalandı.”

وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا

*Ve harra Mûsâ saika.*⁷ “Musa aleyhisselam o manzaranın heyecanından, o parçalanma ona da tesir ettiğinden, baygın yere düştü.”

Peygamber Efendimiz’e vahiy geldiği zaman, devenin üstünde ise devenin ayakları kıvrılırdı, deve yere düşerdi. Deve vahiy tecellîsini bile taşıyamıyor. Ayakları kıvrılır, yere otururdu. Allah’ın vahyi tecellî ediyor, tahammül edilir bir şey değil.

Gözler göremediğine göre, Allah nasıl bilinir, mârifetullahı nasıl edilir? Nasıl görülür?

Gönülle bilinir. Mârifetullah’ın, Allah’ı bilmenin, idrakin uzvu, aracı, bizdeki âleti, duyusu kalptir. Kalp, “gönül” demek. Allah gönülle bilinir.

Göğsümüzde tık tık atan bir şey var. Bu maddî kalptir. Hadîs-i şerîflerde ve âyet-i kerîmelerde anlatılan bu değildir. Kalb-i mânevî, Türkçe’de “gönül” diye adlandırılan şeydir. Mekân olarak bura ile irtibatı vardır

⁷ 7/A’raf, 143.

ama bu et parçası değildir. Akıl ve idrak aracıdır, mânevî sezinleme, kavrama aracıdır.

Kur'ân-ı Kerîm kötü insanları anlatırken;

لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا

*Lehüm kulûbün lâ yefkahûne bihâ.*⁸ “Onların kalpleri var ama o kalplerle işleri ince ince anlamıyorlar, kalplerini kullanamıyorlar.”

Demek ki kalp; anlama, sezinleme, kavrama aracıymış; şu et parçası değil. Tasavvuf kitapları, alimlerin eserleri bunu açıkça yazar. İmam Gazâlî *Ihyâu Ulûm*'un başında da bunu kesin olarak belirtir.

İşte bu kalbi gözlemek lazım.

Be adam, mübarek, demin söylemedin mi; “Allah’ı görmek istiyorum, tanımak istiyorum, bilmek istiyorum, sevmek istiyorum, rızasına ermek istiyorum.” demedin mi?

Bak işte oraya!

⁸ 7/A'raf, 179.

Onun için insanın bu ekrana bakması lâzım! Eski tabirlerle söylemek gerekirse, bu pencereden bakması lazım. Pencereden bakmayan, manzarayı görmez. Ekrana bakmayan manzarayı görmez. Kalbine bakmayan te-cellîyi anlamaz. Kalbe yönelmek lazım, nazarını kalbinin içine çevirmesi lazım. Gürültüden uzak, sakın تنها bir yerde kalbine teveccüh edip kalbini seyretmesi lazım!

Bir şairin bir sözü var, burada uygun düşer. Yeni şairlerden birisi, cumhuriyet devri şairlerinden... Diyor ki;

Nasıl sığmış benim içim dışıma.

Baktıkça hayret ediyorum.

Dünyalar dar geliyor bakışıma.

İçimi seyrediyorum.

“İç” dediği şey “gönül, kalp.” İnsan içini seyrederse gözü kapalı iken seyreder, başı eğikken seyreder. Dışarıyla ilişkisini kesebildiği zaman seyreder.

Onun için olgun bir derviş, bakarsın başı önüne eğik duruyor.

“Uyuyor mu acaba?”

Hayır, kalbine nazar ediyor. Tecellîleri seyretmek için pencereden seyrana çıkmış, ona bakıyor. Bu da lazım.

“Ben televizyonun karşısına geçtim ama gündüz çok yorulmuşum, uyudum, kaldım. Neler söyledi?”

“Bakmazsan görmezsin kardeşim! Uyuklarsan gözünü kapatırsan görmezsin.

Mademki Allah kalple, gönülle tanınabiliyor, müşahedesi orada oluyor; o zaman insanın kalbine, iç âlemine yönelmesi lazım.

Allah insanın kalbine tecelli eder. Yerlere göklere sığmayan azametli Mevlâmız, mü'minin kalbine sığar, gönlüne tecelli eder. O zaman gönlüne bak, seyreyle! Seyreyle ki göresin. Bu da lazım.

Kalbine hiç bakmıyor, kalbi hep dışarıda. Kuşlar, ağaçlar, çiçekler, gelenler, geçenler, olanlar, olaylar. E mübarek biraz da içine bak, biraz da içini seyret! Seyretmezsen içeride olanları göremezsin. Bu da lazım, vukuf-u kalbî.

Sonra *hıfz-ı nisbet* lâzım! Bizim yolumuzda ve bütün yollarda böyledir. Derviş mürşid-i kâmile bağlanmışsa, o mürşid-i kâmil Peaygamber Efendimiz'in vazifelendirdiği bir vekili ise, verese-i nebî ise, Peaygamber Efendimiz'in mânevî varislerinden ise, sahîh bir el ile vazife almış bir mürşid ise; o zaman ona hürmet etmek lâzım, onunla bağılılığı koparmamak lâzım, tarikatın silsilesine yapışmak lâzım! İpini elden bırakmamak lazım!..

Uçurumdan yukarı çıkacak. Aşağıdan ipi tuttu, yukarıya doğru çekiyorlar. Aman ipe sıkı tutun! Bırakırsan tekrar aşağı gidersin.

Hıfz-ı nisbet çok önemlidir. O olmazsa sanki "Bina yapılmış, kablolar döşenmiş, düğmeler hazır, lambalar takılı, ama ışıklar yanmıyor." gibi olur.

Bir şey var, bir eksiklik var, ama ne? Lamba var, kablo var, düğme var, düğmeler açık ışıklar yanmıyor. Neden?

Şebekeye bağlı değil. Şebekeye bağlantı yapılmamış, sigorta takılmamış, şebekeye bağlı olmadığı için ışık yanmıyor. *Hıfz-ı nisbet*

budur. Bağlanacak ki mübarek mânevî yoluna, bağlantısı sağlam olacak ki ışık gelsin.

Bağlantısı yok. Bağlantısı yoksa o zaman ışık yanmaz. Şehir cereyanına bağlanmamış.

Bu lambalar nereden yanıyor?

Işık kaynağından şehir cereyanına bağlantı yapılmış; ondan yanıyor. Doğrudan doğruya lambanın kendisi yanmıyor ki bir şey geliyor da ondan oluyor.

Öyle bir bağıllık olmazsa feyz alınamaz.

f. Rabıta-i Muhabbet Nedir?

Sonra *râbıta-i muhabbet*. Şeyhine muhabbetle bağlanması da bir esastır. Şeyhini beğenmez, şeyhini tenkit eder, şeyhine güvenmez, şeyhini küçümser, şeyhini düzeltmeye çalışır.

Bu zamanın şeyhleri neler işitiyorlar! O rabıta-i muhabbet; şeyhine muhabbetle, sevgi ve saygı ile bağlanmak yok.

Olmazsa olmaz. Bu hangi esasın tecellîsidir?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in bir hadîs-i şerîfi var; şöyle buyruyor:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ
أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

Ve'llezî nefsî biyedihî. “Şu nefsim, canım, hayatım elinde olan Rabbime yemin olsun ki; dilerse beni yaşatacak, dilerse beni öldürecek olan, hayatım, memâtım, her şeyim elinde olan Rabbime yemin olsun ki.” *Lâ yü'minü ehadüküm.* “Sizden biriniz mü'min olamaz.” *Hattâ ekûne ehabbe ileyhi min vâlidihî ve valedihî.* “Ben peygamber olarak ona babasından da, evladından da daha hürmetli, muhabbetli, sevimli, sevgili olmadıkça.”

Şirk mi bu?

Şirk olsaydı Peygamber Efendimiz söyler miydi?

Şimdi bazıları çıkmış;

“Olur mu öyle şey? Şeyhe muhabbet şirk-tir!” diyorlar.

Peygamber Efendimiz söylüyor işte bak! Kur'ân-ı Kerîm söylüyor:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

*Kul in küntüm tuhibbûna'llàhe fe'tte-biûnî yuhbibkümu'llâh.*⁹ “Onlara; ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız, beni sevin, bana tâbî olun!’ de.”” diye Peygamber Efendimiz’e Allah emrediyor.

“Söyle Resûlüm, sen çekinme! Sen benim istediğimi onlara söyle, bildir, naklet! ‘Beni sevmedikçe, beni saymadıkça, mü’min olamazsınız!’ de! Söyle çekinme. Sen mütevazısın, belki söylemek istemezsin, ben emrediyorum, söyle!” diyor.

Peygamber Efendimiz onun için söylüyor:

“Sizden biriniz beni babasından, evladından daha çok sever duruma gelmediyse iyi mü’min değil!”

İyi mü’min olmak için o muhabbet şart.

Mekke’de müşrikler sahabeden bir mübarek kimseyi yakaladılar. İşkence ile sürükleyerek öldürmeye götürüyorlardı. Bir tanesi;

⁹ 3/Âl-i İmrân, 31.

“Bak müslümanlıktan dolayı başına gelenleri gördün mü? Bak o Muhammed’e bağlandın da başına neler geldi, gördün mü? Şimdi ne iyi olurdu, sen çoluk çocuğunun yanında olsaydın, başına hiç bu haller gelmeseydi. Müslüman oldun diye bunları çekiyorsun. Muhammed’e bağlandın diye çekiyorsun. Sen evinde olsaydın da, o Muhammed bizim elimizde olsaydı, biz onu haklasaydık; sen evinde rahat etseydin!” gibi bir şeyler söyleyince, o zât dedi ki;

“Lâ, hayır! Vallâhi canım feda olsun ona, onun ayağına diken batmasına bile razı değilim. Siz ne yaparsanız yapın, öldürün beni. Vız gelir, hiç önemi yok. Ben onun ayağına diken batmasına bile razı değilim!” dedi.

Peygamber Efendimiz’in ashâbı öyle idi. Resûlullah’a atılan oklara vücutlarını siper ediyorlardı. Resûlullah’ın uğrunda ölmeye can atıyorlardı. Resûlullah, “Şuraya gidin, şurayı fethedin!” diye gönderdiği zaman, şehit olmak aşkıyla gidiyorlardı. Resûlullah’a canlarını, mallarını, her şeylerini vermişlerdi.

Öyle olmayınca, o tarzda olmayınca, olmaz.

Nitekim Hz. Ömer *radıyallahu anh* Peygamber Efendimiz'e geldi, samimi duygularla ilân-ı aşk eyledi.

Dedi ki;

“Yâ Resûlallah! Ben seni çok seviyorum. Şu canımdan başka her şeyden çok seviyorum.” dedi.

Evvelâ can derler ya, kendi canı hariç...

“Yâ Ömer! Kişi beni kendi canından çok sevmedikçe, hakîkî mü'min olamaz!” dedi.

Hz. Ömer şöyle bir düşündü; “Bu can da ne oluyormuş ki? Niye canım hariç, dedim. Keşke demez olsaydım.” dedi. Ağzım tutulsaydı da demeseydim.

“Canımdan da çok seviyorum seni yâ Resûlallah!” dedi.

“İşte şimdi oldu yâ Ömer!” dedi.

“Evet, normaldir, insan kendisini daha çok sever.” demiyor; “Beni canından da daha çok sevmezsen, hakiki müslüman olamazsın yâ Ömer!” diyor

Bu oyuncak değil, bu şirk değil.

İnsanlar niye Resûlullah'ı seviyordu?

“Allah'ın elçisi” diye.

“Allah onu peygamber gönderdi.” diye.

Allah “Ona uyun.” diye emrettiği için, Allah'tan dolayı seviyoruz.

Kur'an'ı niye seviyoruz?

Allah'tan dolayı, “Allah'ın kitabı” diye seviyoruz.

Peygamberi neden seviyoruz?

Allah'tan dolayı, “Allah'ın peygamberi” diye seviyoruz.

Evliyâullahı neden seveceğiz?

Allah'tan dolayı, “Allah'ın evliyâsı” diye.

Millet şimdi buna pür-hiddet, pür-şiddet saldırıyor:

“Öyle şey olmaz!”

Ya ne olacak, ne olmasını istiyorsun?

Bir evladın babasını sevmesi suç mu, ayıp mı, günah mı, şirk mi?

“Olur mu, tabi evlât babasını sever, anasını sever.”

Peki, mürşid-i kâmilî anasından, babasından aşağı mı?

Öyle şey mi olur?

Ana baba bazen; “Otur karşıma, içki iç!” diyor. “Gel buraya!” diyor; bir kadeh ona döküyor, bir kadeh kendisine:

“İç şunu, öyle yobazlık yok! Ben senin babansam bu içkiyi içeceksin. Hadi bakalım! Hakkımı helal etmem!” diyor.

“Etmezsen etme, ben Allah’a âsi olamam, bunu içmem!”

Bazen böyle oluyor.

Koca karısına;

“Niye böyle örtünüyorsun, utanıyorum senden. Şöyle biraz saçını başını aç! Biraz şöyle süslen, boyan.” diyor.

Şu sayın bayan, niye böyle soyunmuş?

Sayın’ı “soyun” anlamış.

Niye böyle boyanmış?

Bayan’ı “boyan” anlamış. Sanki bunlara soyun boyan deniyor. Soyunmuşlar boyanmışlar.

Adam karısının öyle olmasını istiyor:

“Dans bilmezsin, süslenmesini bilmezsin, tuvalet bilmezsin, takıp takıştırmazsın ben seni nereden aldım be kadın? Açıl biraz!” diyor.

Askeriyede böyleleri var. Biraz da yukarıdan baskı yapıyorlar, karısı örtülü olanı ihraç ediyorlar.

“Açıl, şöyle koluma gir, beraber dansa, diskoteğe gidelim!” diyor.

Öyle şey olur mu?

Bazen anne baba insanı günaha sokuyor. Öyle anne babalar var ki çocuğunu hırsızlığa alıştırıyor. O halde mürşid-i kâmil anneden babadan önce gelir. Anne babayı sevmek haksak, ma'kulse, meşrû ise, mâzursa, anne baba seviliyorsa, mürşid-i kâmil daha çok sevilir.

Neden?

الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ

el-Ulemâu veresetü'l-enbiyâ. “Alimler, mürşid-i kâmiller peygamberlerin varisleridir.”

Peygamberler mal mülk bırakmazlar, ilim ve irfan bırakırlar. Kim ilim irfan sahibi ise, kimin mânevî silsilesi sağlamsa, nisbet-i mânevîyesi varsa, Resûlullah'a varan bir enerji hattı varsa o peygamber vârisidir. Tabi hürmet edilecek.

Onu sevmeden, hava alır. Mürşidini sevmiyor, saymıyor, sıradan bir köylü dayı gibi görüyor. Hocamız [Mehmed Zahid Kotku] biraz mahallî şive ile konuşurdu.

“Kardeş, arkadaşlık pekey demekle kâimdir.” derdi.

Mahallî tabirler.

Şalvar giyerdi, cübbe giyerdi, takke giyerdi, evde uzun entari giyerdi öyle otururdu. Görende hacı baba derdi.

Yakından tanımayanlar onu Nasreddin Hoca gibi görürdü. Bilmiyor sanırdı, câhile bir şey öğretir gibi tatlı tatlı anlatırdı.

Hocamız onun âlâsını biliyor. İkisini uzaktan seyreden kimse olarak ben biliyorum ki adamın deminden beri dil dökmesi boşuna, Hocamız onun âlâsını biliyor.

Böyle dinlerdi hocamız. “Ha, öyle mi?” diyor

“Kalbi kırılmasın.” diye, nezâketen, zerâfetinden.

Yoksa daha iyisini bilirdi, kat kat âlâsını bilirdi.

Öyle şeyleri var ki; “Şöyle olacak, siz meraklanmayın!” diye istikbale ait şeyleri söylerdi. Çok misalleri var.

İnsan bilgiyi âlemlerin Rabbinden alınca, öteki insanlar gibi olmaz. Allah’tan almayınca da bilgiler insanın üzerinde durmaz.

İlm kân nebved zî-hak bî-vâsıta.

U ne pâyed hem çü rengi mâşıta.

Böyle diyor mübarek.

“İlim, Allah’tan vasıtasız olarak insanın gönlüne akıp gelmiyorsa, füyûzat olarak, mânevî ilhâmât olarak gelmiyorsa, yüze sürülen allık, pudra, boya gibi gider, yıkadı mı gider, durmaz.”

Ne oldu ya, bu gelin dün akşam yüzüne allık, pudra bir sürü şey sürünmüştü?

Şimdi yüzünü yıkadı, gitti.

Neden?

Sonradan sürülen şey gider.

لَيْسَ الْكُھْلُ كَالْتَّكْھُلِ

Leyse'l-kühli ke't-tekehhül. “Doğuştan gözlerinin sürmeli olması, sonradan sürme çekmeye benzemez.”

Doğuştan yanakların renkli olması, sonradan allık çalmaya benzemez. Bir şey aslından olmalı!

Allah'tan geliyorsa ilim fayda verir, devam eder. Allah'tan gelmiyorsa, zaten aslı esası yoktur, bir yerinde bir yanlışlığı vardır, zaten doğru değildir.

Evet, muhabbet olacak! Bu yolda feyiz almanın yollarından birisi de odur.

Muhabbeti yok...

Bekle bakalım!

“Sen bu kafa ile çok beklersin, çok helva kazanı karıştırırsın!” demiş.

Birisi tekkenin mutfağında görevlenmiş de yirmi sene, otuz sene geçmiş, hâlâ orada, mutfakta çalışıyor. Aklına gelmiş:

“Yâhu, benden sonra gelenler gitti, gelenler gitti. Şeyh efendi her birisini bir tarafa gönderdi; orada vazife görüyor. Biz böyle mutfağa saplandık; boyuna helva pişir, yemek pişir, odunları yak, ocağa üfle. Böyle gidiyoruz.” demiş.

İçinden böyle geçmiş.

Mutfakta yemek yaparken tekkenin aşçısı;

“Bizden sonra gelen çoluk çocuğu bile şeyh efendi vazifeli olarak bir yerlere gönderdi, bize bir vazife vermedi. Bizim canımız yok mu, haksızlık değil mi?” diye düşünmüş...

“Hizmet etsin.” diye oraya indirmişler, hizmet edecek ki sevap kazanıp kazanıp ilerleyecek.

Rüya gibi bir şey görmeye başlamış:

Şeyh efendi onu da huzuruna çağırıyor:

“Hadi seni de filânca diyara halife gönderiyorum, oraya git bakalım!” diyor.

“Peki, efendim, emriniz başım üstüne!” diyor.

İçinden seviniyor;

“Tamam, bize de hilâfet geldi; işte biz de bir beldeye gidiyoruz.” diyor.

“Gel buraya!” diyor şeyhi; “Gidiyorsun ama bak o gittiğin yerde, yoksul gidiyorsun, ne kazanırsan yarı yarıya, yarısı senin, yarısı benim olacak, tamam mı?”

“Aman efendim, paranın pulun, malın mülkün kıymeti mi olur, hepsi sizin olsun.” diyor.

“Hayır, hepsi değil, yarısı senin yarısı benim. Tamam mı?”

“Efendim hepsi sizin olsun, ben fakirim, malda mülkte gözüm yok.”

“Hayır! Yarısı senin, yarısı benim.”

E peki, nasıl emrederseniz öyle olsun, diyor, kalkıp gidiyor.

O diyara gitmiş. Bir şehre gitmiş, oraya yerleşmiş. Camiye giderken gelirken “Hoş geldin.” diyenler olmuş. Tanışmışlar, bakmışlar ki

tatlı bir insan, sohbeti güzel bir insan, ahlâkı güzel, bilgili bir insan. Beğenmişler; “Allah Allah! Gurbetten gariban bir adam geldi ama çok olgun bir insan.” demişler.

Sevmişler, arkadaşları artmış, çoğalmış, çevresi genişlemiş, bildiği, okuduğu ilimlerden sağa sola öğretmeye başlamış. Talebeleri olmuş, orada kalabalık bir yerde epeyce şöhret kazanmış. Yıllar geçmiş. Sonra o beldenin hükümdarı ölüvermiş.

Ne olacak şimdi? Hükümdar öldü.

Yeni bir hükümdar seçelim, kimi seçelim?

“Dürüst olsun, akıllı olsun, tecrübeli olsun, bilgili olsun, mütedeyyin olsun, takvâ ehli olsun.” demişler, aramışlar taramışlar.

Birisi demiş ki;

“Bu adam çok dürüst, çok akıllı, çok ahlâklı. Bunu hükümdar yapalım!”

Olur mu, olur. Onu hükümdar yapmışlar. Hadii, derviş olmuş hükümdar. Böyle hükümdar olan dervişler var.

Hükümdar olmuş, memleketi idare etmeye başlamış. Çok güzel, gayet güzel idare

ediyor. Paralar birikmiş, hazine dolmuş, belde mâmur olmuş, fakirler memnun olmuş, her şey güzel. Bu tabii orada evlenmiş, beş tane çocuğu olmuş.

Bir gün şeyhi çıkmış, gelmiş. Nasıl sevinmiş adam; “Aman efendi hazretleri, hoş geldiniz!” demiş, elini eteğini öpmüş, tahtına oturtmuş.

Herkes bakıyor:

“Allah Allah! Bu hükümdar, bu gelen adamı tahtına oturtuyor, önünde diz çöküp duruyor, bu ne haldir?” diyorlar.

Böyle bir izzet, bir itibar, bir sevgi, bir muhabbet. Her şey güzel.

Birkaç gün geçtikten sonra, kimsenin kalmadığı bir zamanda şeyh efendi demiş ki;

“Otur şuraya! İyi güzel, bak buralara gelmişsin, epeyce çalışmışsın, kendini sevdirmişsin, hükümdar olmuşsun, zengin olmuşsun, çocukluğa kavuşmuşsun. Köşklerin, sarayların, askerlerin, hazinelerin, her şey yerinde. Buraya gelirken seninle ne anlaşma yapmıştık? Sana ne demiştim? ‘Ne kazanırsan yarısı senin

yarısı benim!’ dememiş miydim? Hatırladın mı?”

“Evet, efendim, hatırladım, hepsi sizin olsun!”

“Hayır! Anlaşma ne: Yarısı senin yarısı benim. Yarısını bölüşeceğiz.”

“Peki efendim.”

Hadi bakalım, bölüşelim!

İnmişler, hazineyi bölüşmüşler, malları bölüşmüşler, atları bölüşmüşler, kumaşları bölüşmüşler. Şeyh efendi sıkı, gayet muntazam hesaplıyor, her şeyi ikiye bölüyor. Tam olarak bölüşmüşler.

“Eee, daha var mı?”

“Yok, efendim.” demiş.

“Çocuklar var! Çocuklar da burada olmadı mı, o da senin buradaki kazancın. Çocukları da bölüşeceğiz!” demiş.

“Hay hay efendim, tamam.”

“Bir tanesi senin, bir tanesi benim. Bir tanesi senin, bir tanesi benim. Etti dört.”

“Beşincisi ne olacak?”

“Senin olsun efendim.”

“Hayır, olmaz! Yarı yarıya olacak, adalet olacak, bunu ortadan böleceğiz.”

“Efendim, olur mu? Ben hakkımdan vazgeçtim, o da senin olsun!”

“Hayır, böleceğiz. Tut bakalım şunun bacağından, getir bakalım satırını!”

“Allah Allah! İmtihan mı ediyor beni, ne yapıyor; dur bakalım, bu adam ihtiyarladı mı?” diye düşünmüş.

Bacağından tutmuş, satırını getirmiş.

“Herhalde en son anda vazgeçecek, dur bakalım!” demiş.

Satırını kaldırdığı zaman; “Senin gibi şeyh olmaz olsun!” diye şöyle bir davranınca bütün bu hayaller bozulmuş; meğerse rüya gibi bir şey görüyormuş.

O heyecanla elinde tutup kaldırdığı da helva kazanını karıştırdığı koca kepçeymiş. Bakmış önünde helva kazanı, etrafta hiç kimse yok. Bir his gelmiş içine, arkaya bir bakmış:

Şeyh efendi şöyle kapıya yaslanmış, mütebessim ona bakıyor.

Demiş ki;

“Evlâdım, sen bu kafayla burada daha çok helva kazanı karıştırırsın!” demiş, yürümüş gitmiş.

Bu ne demek?

Tam hudûda kadar getirdi ama son noktada şeyhine bağlantısı tam değil. Bir noktaya kadar tamam da ondan sonra yok.

Bizim müridlerin bir kısmı bir noktaya kadar müridlikte devam etti de parti muhabbeti ile şeyh muhabbeti karşılaştığı zaman, kimisi partiyi tercih etti. Olabilir, buyur, parti senin.

Tekke benim, tarikat benim, yol benim; parti senin, siyaset senin.

Muhabbet olacak! O olmazsa feyiz olmaz, evliyâlık olmaz; bu da onun hikâyesi.

Kitaplarda yazılan sonuncu şart, *sohbet-i şeyh*'tir.

Mürid, şeyhin sohbetinden feyz alır. Oturur, kalkar, gelir, gider, feyiz alır, yetişir. Bizim yolumuzda müridin yetişmesinde *sohbet-i şeyh* önemlidir. Şeyhin sohbetine gitmek lazım! Canla dinlemek lazım, tavsiyelerini tutmak lazım!

Sohbet yolunun ne demek olduğunu dün anlatmıştım.

Demiştim ki;

“Sohbet ‘yârenlik etmek’ demek değil! Hayatın içinde, hayatı beraberce sürerken, davranışlarını terbiye edecek. Aile terbiyesi gibi.

Peygamber Efendimiz ahabını yanına aldı, etrafında yaşarken yirmi üç senede İslâm’ı öğretti.

Hocamız *Tasavvufî Ahlâk* kitabını yazmıştır, çok meraklı bir noktaya gelir, der ki:

“Bunlar burada yazı ile olmaz, bu iş erbabından öğrenilir.” der, keser.

Ondan sonra mühim şeyler var, onları yazmaz.

“Bunlar erbabından öğrenilir; böyle yazı ile anlaşılmaz.” der.

Çünkü bazı ukalâ insanlar, okumakla mutasavvıf oluyor, hatta şeyhliğe kalkan oluyor.

“Ben okudum, çok biliyorum, bunlar tamam.” diyor. “Şöyle derler, böyle derler.” diyor, şairlerden şiirler ezberliyor. “Ben biliyorum bunu, niye ben de şeyhlik yapmayayım ya?” diyor.

İnsan kendi kendine şeyh olmaz ki bunun bir yolu yöntemi var, *hıfz-ı nisbet* var. Nisbet-i mâneviyyesi olmazsa, Resûlüllah ile bağlantısı olmazsa, feyz olmaz. Şebekeye cereyan bağlanmazsa ışık yanmaz.

Kendi kendine şeyhliğe kalkıyor. Çok var böyleleri. Bizim Hocamız’ın [Mehmed Zahid Kotku] vefatından sonra kaç kişi şeyhliğe kalktı.

“Benim yapmam lazım, bu bana yaraşır.” diyor, kendi kendine yakıştıyor.

Kimisi dedi ki;

“Hocamız bana *Râmûzü’l-ehâdîs*’i okuma müsaadesi vermişti, ben şeyhlik yapabilirim!”

Râmûzü'l-ehâdîs'i okuma müsaadesi vermek, “*Râmûz*'u okut.” diyerdir, “Şeyhlik yap.” diye değildir!

Kimisi dedi ki:

“Hocamız bana başka isteklilere ders tarifi selâhiyeti verdi. ‘Mürid olmak isteyene dersi tarif ediver.’ diye selâhiyet verdi, ben şeyhlik yapabilirim!”

“Ders tarifi selâhiyeti vermek, hocanın vefatından sonra yerine geçmek” mânâsına değildir. Yüzlerce kişiye böyle selâhiyet vermiştir.

Hatta köyde benim teyzeme de vermiştir, şehirde bizim komşu hacı teyzelere de vermiştir.

Ders tarif etme selâhiyeti, şeyh olma icâzetnâmesi değildir!

Râmûzü'l-ehâdîs okuma müsaadesi şeyh olma icâzetnâmesi demek değildir!

Kendi kendine şeyhliğe kalkıyor. Öyle olunca olmaz. Öyle olunca nisbet kopuk olur, bağlantısız ortaya çıkmak olur. Bağlantısız ortaya çıkanın bir şeyi olmaz.

Bağlantısı olunca da, ümmî bile olsa, çoban bile olsa o bağlantısından, o sohbetten öyle feyizler hâsıl olur ki, nice insan evliyâ olur.

Yolumuzun kitaplarda yazılan esasları bunlardır.

Bir de daha başka esaslar vardır; onları da kısaca anlatalım:

Abdülhâlık-ı Gücdüvânî hazretlerinin Semerkand civarında, “Gücdüvan” denilen bir yerde camisi var, kabri de orada.

“Bizim bu Nakşî tarikatimizin esasları nelerdir?” diye bazı sözlerle ifade buyurmuşlar; onları da bilmemiz lazım!

Çünkü bu tasavvufî seyr-ü sülûkumuzda mühim olan şeyleri gösteriyor.

Bu esaslar on bir tanedir:

Hûş Der Dem

Bir esas budur. Bizim tarikatimizde Hûş Der Dem prensibi vardır. Buradaki *hûş*, iki gözlü ‘he’ ‘vav’ ve ‘şın’la yazılır; Farsça’da “akıl, şuur ve idrak” demektir.

Mesela bayılan insana da *bî-hûş* oldu derler. “Şuurunu kaybetti, yığıldı kaldı.” mânâsına. *Dem*, “nefes” demek.

Hûş der dem; “nefes alıp verirken insanın uyanık, aklı başında, şuurlu olması” demek...

Bizim esaslarımızdan birisi budur. Dervişimiz her nefeste uyanık olacak.

Bu nasıl sağlanır?

Allah’ı unutmayacak, gaflete düşmeyecek, her anda Allah aklında olacak. Her anda Allah’ın kendini gördüğünü bilerek edepli hareket edecek, edebi muhafaza edecek. Her anda.

Hiç bir nefesi gafil alıp vermeyecek. Her nefes alıp verişte gafillikten uzak, bir âgâhlık ve uyanıklık üzere olacak. Birinci esas bu.

Bu kolay sağlanamaz, kolay değildir.

Çünkü insanın bazen uykusu gelir. Bu konuşmayı biraz uzatsak, millet uyuklamaya başlar. Bir noktadan sonra insanın dikkati zayıflar. Uyku, bu prensibin aksidir.

“Farkına varmadım ya, hay Allah!” deriz bazen.

Mesela bizim hanım diyor ki;

“Selam verdim, duymadın!”

Mesela annesi diyor ki;

“Evladım, deminden beri ben sana bağıryorum.”

Resimli romana dalmış;

“Ahmet! Git bakkaldan şunu al, bunu al!” diyor annesi; “Haa...” diyor, romana devam...

Sonra geliyor:

“Anne ne demiştin?” diyor.

Neden?

Aklı başka yerde. İnsanın aklı mâsivâda, başka yerde olursa Allah aklında olmaz. Her zaman Allah’ı düşünmek kolay bir şey değildir.

Bu nasıl sağlanacak, bunun ilacı ne, çaresi ne?

Bunun çaresi zikirdir. Zikri çok yapa yapa insan bu noktaya ulaşabilir. Öyle ulaşır ki uyurken bile gözü uyur, kalbi uyumaz. Horul horul uyurken zikreder, vücudundan “Allah” sesi gelir.

Nasıl olur bu?

Zikre çalışmakla olur. Zikre çalışa çalışa ilerleyince olur.

Bu esastır. Çünkü hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“Cennete giren insanlar bile hayıflanacaklar; gafil geçirdikleri zamana, zikirsiz geçirdikleri zamana esef edecekler.”

İşte “O esef etme durumu, hayıflanma durumu olmasın.” diye, Hûş Der Dem lazım, her nefeste uyanık olmak lazım, gafil olmamak lazım!

Mesela yolda gafil olursa araba gelir çarpar. Başka hususlarda gafil olursa fırsatları kaçıır. Veya gaflete devam ederse arabayı bir yere çarpar. Gaflet fena bir şey!

Gafil olmak, *hûş der dem* olmamak fena bir şey!

Araba kullanan *hûş der dem* olmazsa çarpar. Yolda yürüyen *hûş der dem* olmazsa arabanın altına gider.

Uyanık olmak, ayık olmak, şuurlu olmak lazım. Her nefeste *hûş der dem*...

Bu demek ki zikre çalışarak olan bir şey.

Nazar Ber Kadem

Dervişimizin bakışı, nazarı ayağında olacak.

Kadem, “ayak” demek.

Bu iki mânâyadır:

Birincisi; “Etrafa, sağa sola bakıp da günaha girmesin.” demek.

Kız gibi edepli olsun, ayağının ucuna bakarak yürüsün. Sağa baktı mı, sola baktı mı, nâmahreme bakar, günaha bakar.

Onun için gözü aşağıda, müeddeb bir şekilde yürür.

Eski dervişler bunu uygulamış, öyle yürümüşler.

İkincisi; “Sen ayağına, tasavvuftaki yürüyüşüne dikkat et, etrafla meşgul olma, mâsivâ ile meşgul olma! Nene gerek senin mâsivâ? Sen yolunu almaya bak! Adımlarına dikkat et, yere sağlam bas, yürüyüşüne dikkat et, seyr-ü sülûkuna dikkat et!” mânâsına...

İki mânâsı da doğrudur. Birisi işin maddî tarafıdır, diğeri mânevî tarafıdır.

İnsanın maddî yönden etrafa bakıp haramlara bakıp da günaha girmesi iyi bir şey olmadığından, “onlara bakma” mânâsı doğru.

Ama Allah’ı isteyen; *İlâhî ente maksûdî* diyen bir insanın da mâsivâ ile meşgul olması doğru olmadığından kademine baksın, adımının ilerlemesine baksın, mâsivâ ile meşgul olmayı bir tarafa bıraksın.

*Izdırâbı celbeden meyl-i alâıkdır sana.
Mâsivâyâ ser-fürû etmek ne lâıkdır sana.*

“Mâsivâ ile eğilip meşgul olmaya lüzum yoktur.”

Demek ki *nazar ber kadem* olacak, mânevî işine bakacak, adımına dikkat edecek; gözü ile günahlara da bakmayacak, kendisini yoldan alıkoyacak şeylerle de meşgul olmayacak.

Dünkü ilâhide geçiyordu:

Allah bes, bâkî heves.

Pes gayriden ümidi kes!

“Allah yeter, gerisi boştur, hevestir, hevâdır, önemsizdir, değersizdir. O halde başkasından ümidi, alâkayı kesip doğrudan doğruya maksûd-u hakîkî olan “İlahî ente maksudî” maksûd-u hakîkî olan, Allah’a yönelmesi, ona kavuşmaya gayret etmesi, adımını ona göre atması lazım!” mânasına yüksek bir esastır bu da.

Etrafa bakmamak da doğrudur. Gayretli olup da Allah’a ulaşmada adımlarına dikkat etmesi mânası da doğrudur.

Nakşi tarikatımızda üçüncü esasımız;

Sefer Der Vatan

Sefer der vatan sözü, sanatlı bir sözdür, tezatlı bir sözdür.

Sefer, “vatanını bırakıp gurbete gitmek” demekken, “vatanda sefer etmek” diyor.

Burada bir sanat var, nükte var:

“Derviş vatanında iken seferde olacak.”

Bunun açıklaması Allahu alem şöyle;

Dervişin nefsinin yenmesi, sabrı öğrenmesi, meşakkatlerin karşısında nasıl hareket edeceği

hususunda yetişmesi için en iyi çarelerden birisi “seyahat” olarak görülmüştür.

Onun için bazı tarikatlerde dervişe, “seyahate çıkmak” tavsiye edilir.

“Hadi bakalım, görev veriyorum sana, çık bakalım seyahate!”

Seyahate çıkan insan parasız kalır, yorgun düşer, dostu, tanıdığı, ahabbı olmayan yerlere gider. Kimse bunun ne olduğunu bilmez, kadriyi kıymetini bilmez, hürmet etmez. Aç kalır, açık kalır, itilir, kakılır. Bunlar nefse ağır gelir. Ama yetişir.

Sefer meşakkatli olduğundan, yetişmeye sebep olduğundan bazı büyük şeyhler müridlerini yetiştirmek için, onlara;

“Hadi bakalım seyahate çık, sefer eyle!” diye, “sefer vazifesi” vermişlerdir.

Bizim üstadımız Abdülhâlik-ı Gücdüvânî Efendimiz de diyor ki;

“Vatanında sefer hayatını yaşasın! Çünkü seyahatte bir takım meşakatlere sabredip sabrı öğrenmek varken, bir takım büyük kayıp-

lar da vardır. Burada iken, diyar-ı gurbete gitmeden, kendi vatanında iken seferdeymiş gibi çalışıp çabalayıp mânevî terakkîsini sağlasın.”

Bu esas da odur.

Halvet Der Encümen

Halvet; “hâli olmak, yapayalnız olmak, kimsesiz olmak, boş olmak” demektir.

Encümen de “toplantı, meclis” demektir.

Biz şimdi encümen halindeyiz; toplanmışız, ben konuşuyorum, siz dinliyorsunuz.

Halvet der encümen de, “toplantının, kalabalığın içinde halvetteymiş gibi olmak” demektir.

Hem bizim tarikatimizde hem başka tarikatlerde “halvet” diye “kırk günlük bir uzun ibadet” vardır. “Çile” derler, “erbain” derler, “halvet” derler.

Halvette derviş çok güzel yetişir.

Meselâ, Kübrevî tarikatimizde, halvet çok mühimdir. Sühreverdî tarikatimizde halvet çok mühimdir. Kur’ân-ı Kerîm’de, hadîs-i şerîfte işaretleri vardır.

İnsan kırk gün bir yere kapanıp da, dışarı ile alakasını kesince mânevî kemâlâtı, gelişmesi, seyr-ü sülûku hızlı olur. Gönül gözü açılır, mânevî hallere ulaşır. Halvet önemlidir!

Ama halvette iken zikirle, Allah'a ibadetle vakit geçirmek kolaydır da halvetten çıktıktan sonra insanlarla yine oturup kalkacak, ticaret edecek, sohbet edecek, ziyaret edecek, münasebetler devam edecektir.

Asıl mühim olan camideki, halvetteki, çilehanedeki, tenhadaki ibadet hâli gibi topluluğun içinde de hâlini muhafaza etmektir!

Mühim olan bu olduğundan, *halvet der encümen* esası tavsiye buyrulmuştur.

İnsan halkın içinde iken Hak ile olmayı öğrenecek. Eli kârda, gönlü yârda olacak.

Kâr ne demek?

Amel, iş.

Eli işte olacak, kalbi Allah ile olacak.

Kur'ân-ı Kerîm'de, âyet-i kerîmede bunun işareti vardır:

رِجَالٌ لَا تُلْهِيمُهُمْ تِجَارَةً وَلَا بَيْعًا عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

*Ricâlün lâ tülhîhim ticâretün ve lâ bey'un an zikrillâh.*¹⁰ “Öyle adamlar ki ticaret, alış-veriş, satış onu Allah’ı zikretmekten alıkoyamıyor.”

Gündelik işleri içerisinde Allah ile olan mânevî yakınlığını, halvet hâlini, sanki halveteymiş gibi, sanki çilehâneye inmiş de tek başına, yalnız başına orada ibadet ediyormuş gibi koruyabilmek. Bu da bir esastır.

Tabi derviş halveti görür, halvetteki zevkleri tadar, esasları öğrenir. Bu, “O hâli topluluğun içinde de devam ettirsin.” diyerdir.

Sonra demin de söylediğimiz bazı esaslar gelir:

Yâd Kerd

Burdaki *kerd*, Farsça *kerden* masdarından muhaffeftir. Bunun Arapçası zikirdir.

Yâd kerd; “zikretmek” demek.

Derviş, zikrini yapacak.

¹⁰ 24/Nur, 37.

Zikrin çeşitleri vardır.

Nakşîlikte iki türlü olabiliyor, Kâdirîlikte daha fazla olabiliyor. *Allah* zikri oluyor, *lâ ilâhe illallah* zikri oluyor. Bunların esasları var.

Tarif edilen usule uygun olarak zikrini yapacak.

Lâ ilâhe illallah'ı nasıl çekecekse, öyle; *Allah* lafza-i celâlini nasıl çekecekse o mahalli mahsusunda öğretildiği üzere zikrini yapacak.

Baz Geş

Bâz geşten; “geri dönmek” demektir.

O nedir?

Zikrederken, “Allah Allah” diyorken, arada duruyoruz, ne diyoruz?

g. Bâz Geş Nedir? İlahi Ente Maksudi ve Rızake Matlubi Sözü'nün Etkisi ve Manevi Anlamı

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî sözünü söylüyoruz.

Büyüklerimiz; “Bunu söyleyelim.” diye, çok üzerinde durmuşlardır.

Bu nedir?

“Niyeti tazelemeye dönmek” demektir.

“Allah deyip döne döne, istediğim Hak’tır benim.”

Dönüp dönüp ne diyoruz?

“Yâ Rabbi! Gayem sensin! Ben senin rızanı kazanmak istiyorum.”

Zikir arasında, her yüz defada; “Allah Allah” dedikten sonra; *Ilâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî* deniliyor.

Niyet tazeleniyor; baştaki esas döne döne tekrar ediliyor.

Bu da şundan dolayıdır: İnsan zikrederken, birtakım hâlât müşahede eder, birtakım zevkleri tadar, kendisine “Ben artık olgunlaşıyorum.” diye bir kanaat gelir.

“Hocam, gözümü kapattım, bir nur hâsıl oldu, aklıma şöyle geldi.”

Tamam, olabilir. Ne var, ne büyütüyor-sun?

Ben uçacağım galiba! Evliyâ olmaya yaklaştım galiba!

Ne yapacak?

Bâz geşt yapacak.

Sen niyetini bir tazele bakalım, senin maksadın evliyâ filân olmak değildi, unuttun mu?

Yola niye çıkmıştın?

İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî diye çıkmamış mıydın, niyetin o değil miydi?

“Benim niyetim, Allah’ın rızasını kazanmak” demiyor muydun, şimdi iş değişti mi?

Yolda bir takım şeyler göründü; öyle şey yok! Tekrar dön bakayım oraya, tekrar onu hatırla!

Şeytan, namaz kılan insanı da, zikreden insanı da rahatsız eder. Sevabını kaçırmaya çalışır, namazının rekâtlarını şaşırtmaya çalışır. Namazda aklına kötü şeyler getirmeye çalışır. İbadetini berbat etmeye çalışır. Onun için hatırına gelen şeylere çok dikkat etmek lazım!

Zaten hatırına gelen şeylere dikkat etmek de ayrı bir esastır. Ona *nigâh dâşt* denilir.

Nigâh Dâşt

Nigâh; “bakış” demek. *Nigâh dâştten*; “bakmak, muhafaza etmek, korumak” demek.

Aklına fena şey gelmemesini, kalbinin bozulmamasını, gönlünün kararmamasını, gönlüne başka şeyler gelmemesini sağlayacak. Sıkı duracak, dikkat edecek.

Nigâh dâştten; “muhafızlık yapmak, bekçilik yapmak” demek.

Kalbinin kapısında bekçi olacak, içeriye mâsivâyı sokmayacak.

Kısaca anlatmak gerekirse; “Gönlüne sahip olacak, gönlüne Allah’ın sevmediği şeyleri getirmeyecek. Kendisinde hâsıl olan gelişmeleri, kazandığı hâli muhafaza edecek. Allah’ın huzurunda olduğunu göz önünde tutacak.” demektir.

Vukûf-i Kalbî

Kalbine vâkîf olmak.

Gönlünde ne oluyor, ne gibi olaylar oluyor, ne gibi tecelliler oluyor?

Gönlüne vâkîf olmak.

Vukûf-i Adedî

Zikirler belli sayılarda verilmiştir, o sayıları tutturmak.

Sayıların sebepleri vardır, hikmetleri vardır. Hikmetlerine riayet için adedine de riayet edecek.

Mesela *lâ ilâhe illallah* zikrinde habs-i nefes ederek üç defa *lâ ilâhe illallah* diyecek, ondan sonra *Muhammedün Resûlullah* diyecek. Sonra bunu beşe çıkararak.

Bir nefeste beş defa habs-i nefes ederek, nefesini tutarak *lâ ilâhe illallah* dedikten sonra *Muhammedün Resûlullah* diyecek.

Bu rakamlar önemlidir. Habs-i nefes tarihiyle yirmi bire kadar çıkarması tavsiye olunmuştur. Bir nefes aldığı zaman, yirmi bir defa *lâ ilâhe illallah* diyecek hâle gelebilir.

Adetler önemlidir; adede de vâkîf olacak, kalbine de vâkîf olacak.

Vukûf-i Zamânî

Bu on bir esastan sonuncusuda Vukûf-i Zamânî'dir. Ne demek?

Derviş; içinde bulunduğu zamana hâkim olacak, zamanın kıymetini bilecek, o anda yaptığı işin Allah'ın rızasına uygun olup olmadığına dikkat edecek.

Çünkü zaman üçtür: Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman.

Geçmiş zamana *mâzî* derler, şimdiki zamana *hâl* derler, gelecekteki zamana *istikbâl* derler. *Mâzî*, *hâl*, *istikbâl*. Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman.

Deniliyor ki *ma madâ fâte* "Geçmiş geçmiştir, yapacak bir şeyin yok."

Keşke bu sene hacca gitseydim. Ama geçti. Biraz sıksaydın kendini, zorlasaydın, hacca gidecektin. Kaçırdın, geçti.

Geçti mâzî, çekme istikbâle gam.

Dem bu demdir, dem bu demdir,
dem bu dem.

Geçmiş geçti, elinden bir şey gelmez. Gelecek de meçhuldür. Ya yaşayacaksın ya yaşamayacaksın! Yarına çıkıp çıkmayacağımızı bilmiyoruz.

Bir dahaki sene hacca yetişecek miyiz, bilmiyoruz. O da istikbal; ya olacak ya olmayacak. Geçmişe bir tesirimiz olmuyor; geleceğe de ulaşıp ulaşmayacağımız meçhul...

Zaman olarak elimizde ne var?

Fe leke's-saatü'lleti ente fîha. "Zaman olarak elimizde içinde olduğumuz an var."

İçinde olduğun zamana vâkîf olacaksın, ne yaptığına dikkat edeceksin! Bu zamanı Allah'ın rızasına uygun geçirmeye çalışacaksın! Zamanın icabı olan ibadeti yapacaksın.

Cuma vaktinde ticaret olmaz. Ticaret helâl ama cuma vaktinde ticaret haram!

Çünkü Allah;

وَذَرُوا الْبَيْعَ

Ve zerü'l-bey'.¹¹ “Alışverişi bırak, camiye gel!” buyurmuş.

Konuşmak olabilir ama hutbe esnasında konuşmak olmaz!

Çünkü hutbenin dinlenmesi esas.

Ezan okunuyor, sus; çünkü ezana icabet etmek sünnet. Her zamanın, o anda yapılacak işini bilip onu yapmak lazım; ona aykırı iş yapmamak lazım!

Ezan okunmuş, kahvede oturuyor.

Kalkıp camiye gitsene, şimdi namaz vakti!

“Sonra kılarım.”

Olur mu? İşte şimdi, zamanında kıl!

Demek ki dervişin zamana sahip olması, zaman hakkında ihtimamı olması lazım. Zamanının kıymetini bilmesi lazım Bir zamanı var; içinde bulunduğu zaman! O zamanı kötü geçirirse o da mâzi olacak, pişmanlık olacak. Onu

¹¹ 62/Cuma, 9.

iyi değerlendiremezse ondan da pişman olacak.

“Hay Allah, tüh be, keşke cumaya gitseydim!”

Cuma vaktinde cumaya gidemedi.

“Keşke gitseydim, keşke konuşmayı kısa kesseydim, keşke ahbabın yanından çabuk kalksaydım, keşke dükkanı çabuk kapatsaydım”

Keşke!

Kâş ki...

Arapçası *leyte*.

لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا

Leyte’ř-şebâbe yeûdü yevmen. “Nolaydı, gençlik geri geleydi!”

Gelmez! Sen şimdi içinde bulunduğun zamana bak! Bunu da ararsın sonra, gençliği aradığın gibi bu zamanı da ararsın.

Sağlığın kıymetini hastalıktan önce bil, gençliğin kıymetini ihtiyarlıktan önce bil, boş

vaktin zamanını meşguliyetten önce bil, zamanını iyi değerlendir!

Bu zamanla ilgili esas, mühim bir esastır.

“İşte bu esaslara riayet edilerek dervişlik güzel yapılırsa güzel olur.” diye bunları kısa cümleler halinde öğretmişler, ezberletmişler.

Bir dervişin bunlara riayet etmesi lazım. Bunlar riayet edilmek için konulmuş nasihatlerdir. Bunlar yapıldıktan sonra bir şeyler olacak; yapılmazsa olmaz.

Çalışmadan olmaz. Ekin ekmeden mahsul biçilmez. Çalışacak, gayret edecek; Allahu Teâlâ hazretleri ihsan edecek.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemize hakkı hak olarak görüp ona uymayı nasip eylesin. Yapılması gereken güzel işleri yapmayı nasip eylesin. Günahlardan kaçınmayı nasip eylesin. Nefse şeytana uydurmasın, gaflete düşürmesin. Fâni dünyaya aldanıp ahireti unutanlardan eylemesin.

Ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasip eylesin. Sonuçta huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak, yüzü ak, alını açık, sevgili

kul olarak varmayı nasip eylesin. Cennetiyle cemâliyle cümlemizi müşerref eylesin, aziz ve sevgili kardeşlerim!

es-Selâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh!

el-Fâtiha

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
Muharrem 1418 / 10.05.1997
Stocholm / İSVEÇ

[Bütün KONFERANSLAR'a PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

